

Szász András

A székely pap

Az elvégzett munka elégedettségével üldögéltem a nyitott erkélyajtó mellett és élveztem az életre kelt természet hangjait, mikor megcsörrent a telefon. Egy gyermekkori pajtásom hívott, hogy megossza velem a szomorú hírt: meghalt Péter Mihály nagyváradi kanonok. Templomba menet gázolta el egy száguldó autót. A kórházban két napig tartották a lelket az összetört testben. A harmadik napon aztán — minden erőfeszítés dacára —, az öreg lelke megtért Teremtőjéhez. Mindez alig három hónappal gyémántmiséje előtt. Pedig mennyire készült rá. Mégsem alap nélküli a mondás: Mindig az igazak s a jók mennek el...

Mihály atya a távoli Gyergyóalfaluban született. Onnan, a fenyesekkel borított havasok aljából hozta délceg természetét, sziklaszilárd hitét, lelkének különös érzékenységét, konok, vagy inkább megátalkodott kitartását, csavaros székely észjárását, humorát.

Mert nagy kópé volt ám az öreg, a Jóisten nyugosztalja. Ha időnként rájött, bizony olyan dolgokat művelt, hogy az embernek még a lélegzete is elállt.

Emlékszem, alig két héttel apám halála után a vasárnapi fél kilences misén ministráltam neki, mikor váratlanul hátraszólt misézés közben.

— Aztán az apja hol van?

— Hogy-hogy hol van? — hökkentem meg. — Hát a Jóistennél a mennyországban...

— Honnan tudja, hogy ott van? — fonta tovább a szót.

— Mert jó ember volt, s a jó emberek mind a mennybe jutnak...

Székely. Mi mást várnál tőle? — legyintett anyám, mikor otthon elmeséltem neki a dolgot. Minden székely ilyen tökéletlen — tette hozzá. De éreztem, nem egészen így gondolta.

Akármi is járt anyám fejében, az öreg valóban furcsa, magának való szerzet volt. De mindenekfölött egyenes és szókimondó. Nem sokáig hagyta, hogy bármi is nyomja a begyét. Egykettőre előrukkolt az igazsággal. Nem csoda, hogy már jóval túljárt hatvanon, mire felkerült a kanonoki címmel járó piros szegély a reverendájára.

— Nem fél, hogy papszagú lesz? — kérdezte, valahányszor meglátogattam.

— Miért kellene félnem? — lepődtem meg.

— Hogy majd elkerülik.

— A barátaim biztosan nem. Legfeljebb az ördög. Azért viszont nem fakadok sírva — tromfoltam vissza.

Hallgatott az öreg, de láttam, tetszett neki a válaszom.

Gyermekként különösen a prédikációit élveztem nagyon. Pedig nem volt valami nagy szónok. Szentbeszédeit mindig halkán, alig hallhatóan kezdte. Szinte csak mormolt: „Krisztusban szeretett testvéreim, lám, a Saulból lett Pál apostol is majd' mindegyik levelében arra figyelmeztet: Az a legfontosabb, hogy mindig Istennek tetsző módon éljünk. Akkor az Úr is elnézőbben ítélkezik majd feletünk...” Monoton hangjától négy-öt perc után a legkitartóbbak is álomba szenderültek. Az öreg mintha csak erre várt volna. „Csak azt ne higgye egyikőtök

sem!” — dördült el a szószék magasából —, „hogy a Teremtő mindig és mindent elnéz! Igyekeztek hát úgy élni, mint a példabeszédbeli szolgák, akik egész éjjel ébren várták uruk érkezését. Mert boldogok azok, kiket uruk érkezése ébren talál! Ti sem tudhatjátok, a nap melyik órájában szólít neveteken a Teremtő!”

Bár rég megszokhatták volna, a szendergő hívek többsége mégis mindig kukra ugrott ijedtében, a hirtelen hangváltástól. A meglepetés morájába néha egy-egy halk sikoly is vegyült. Az öreg azonban ügyet sem vetett méltatlankodó nyájára, rendületlenül harsogott tovább...

— No, milyen volt a prédikációm? — kérdezte az oltárhoz visszatérve.

— Nagyon hatásos, főtisztelendő úr — biztosítottam.

— Akkor jó — bólintott.

Sok időt töltöttünk együtt. Volt úgy, hogy órákig egy szót se szólt, máskor unszolás nélkül rákezdte. Úgy kapta elő a történeteit, mint a bűvész cilinderekből a nyulat.

A gyulafehérvári szeminárium befejezése után Gyergyóditróba kerültem káplánnak. Hallott már Ditróról? Nem? Mindegy... Szóval jó hely volt, gyönyörű templom, otthoni klíma, jómódú népség, egyáltalán nem érződött, hogy román világ van... 'Negyvenben, a második bécsi döntés visszacsatolta Észak-Erdélyt Magyarországhoz. Dühösek voltak a románok, a fene majd megette őket nagy mérgükben. Sorra járták a magyar templomokat, törtek-zúztak, amit csak értek... Hogy elejét vegyék a bajnak, a ditróiak egyenruhás fináncokból őréséget állítottak mindkét templomukba. Volt, aki tudott róla, s volt, aki nem. Történt, hogy egyik délelőtt egy öregasszony tévedt be a nagytemplomba. Belépett a mama, vetette volna a keresztet, de megállt a keze a levegőben, mikor meglátta a Krisztus-szobrot körülvevő fináncokat. Nagy nehezen összeszedte magát, odament a szobor elé, s nem törődve az egyenruhásokkal így szólt:

— Jézus?! Jézus?! Jézus?! Hát már te is?!... Tán pálinkát főztél? Vagy duhányt természetted, te szegény?...

— Mit motyog itt, mama? — mordult rá az egyik finánc.

— Nem magához szóltam, hanem Jézushoz — replikázott a feketekendős öregasszony. — Amér pálinkát főzött, attul még atyja, a Jóisten nem fogja kitagadni. Isten mindenkinek megbocsájt. Főleg a tulajdon szép fiának. Maga tán nem ezt tenné?...

— Na, táguljon innen, mama! — mutatott az ajtó felé a finánc.

— Hallja-e?! Maga csak ne utasítgasson engemet! — kapta csípőre a kezeit az öregasszony. — Ez szent hely, templom. Itt egyedül Isten parancsol. Maga legfeljebb otthon, a feleséginek. Már ha megengedi...

— Na, megyek mán... Holnap majd megint eljövök, osztán bármiben segítségemre lehetek, csak szóljal, Jézus. Rám mindig számíthatsz...

Gyergyóditróból Székelyhídra, onnan Nagyszénásra került.

Békésszentandrás, pontosabban annak filiája, Öcsöd volt életének következő állomása. Eleinte nem nagyon kedvelték. Furcsa, magának való pap — mondogatták egymás közt az öcsödi hívek. A cigányság körében azonban gyorsan népszerű lett. A fiatal székely papot akarjuk, vagy pap nélkül temetjük el a hóttat! — fenyegetőztek, alig két hónappal érkezése után.

A népszerűséghez Öcsödön is rögzös kaptató vezetett, de Mihály atyát is kemény fából faragták. A zenés, nótás cigánytemetések útvonalát kezdettől úgy je-

lőtték ki, hogy a sírkertig legalább öt búfelejtő essék útba. Egy-egy kocsmá elé érve megálltak a gyászolók, s betódultak az ivóba. Ha pedig egyszer bent voltak, egyhamar nem is akaródzott kijönniük onnan. Első alkalommal Mihály atya egy darabig türelmesen hallgatta az ajtó előtt a bent folyó veszett rikoltozást, óbégatást. Mikor aztán látta, hogy vésszesen fogy az idő, a dáridónak pedig csak nem akar vége szakadni, berúgta a kocsmáját.

— Ácsi! — kurjantotta el magát. — Nyomban takarodjon mindenki kifelé!

— Nízzed mán a papot! Há' nehogy te mondd meg nekünk, meddig mulasunk — hördültek fel a betüzesedett cigányok. Mihály atya nem válaszolt. Szó nélkül elkapta a legközelebb álló hangoskodót, s úgy repítette ki a nyitott ajtón, hogy csak úgy nyekkent, mikor földet ért. Az első után következett a második, majd harmadik. Mire a negyedikért nyúlt volna, a cigányok már egymás hegyén-hátán tódultak kifelé...

— Indulhatunk! — adta ki a jelszót, miután rendeződtek a sorok. — A temetőig nincs több kocsmá, nincs több megállás! Megértették?! — ripakodott rájuk.

Dühösek voltak a cigányok, mint a zsákmányuktól megfosztott fenevadak. Kitérünk a hitünkéből! — morogták, de hangosan egyikük se mert szólni.

A sírnál Mihály atya elmondta az előírt imákat, elbúcsúztatta az elhunytat, meghintette szenteltvízzel a sírgödrot s a koporsót, aztán amint eresztetni kezdtek lefelé, rázendítettek a zenészek. Még a kövek is meglágyultak a muzsikától. Jajgatott, sírt, zokogott a sok hegedű, az ember szíve majd megszakadt a gyönyörűségtől. Fenyőként állt a fiatal pap a sír mellett, délcegen, sudáran, két arcán azonban patakokban folyt a könny.

Összesúgtak a cigányok. Nem lehet rossz ember, akit így megríkat a zene. Lám, az előző papok rá se hederítettek a muzsikánkra, bármilyen szépen is húztuk...

Lezajlott a szertartás, szétszéledőben volt a sokaság, mikor az egyik zenész odalépett Mihály atyához.

— Drága tisztelendő úr, ha meg nem sértem, inna velünk egy pohár pálinkát hazafelé?

— Köszönöm, elfogadom — válaszolta az atya.

— Ó, áldja meg írta a Jóisten — hálálkodott a zenész.

Így aztán a temetésről hazafelé Mihály atya betért kísérőivel az egyik kocsmába. Nem sokáig időzött, de az egy pohárból így is kettő lett, ám a temetőbeli könnyeivel s a két pohár pálinkával egy életre megalapozta jó hírét az öcsödi cigányság körében.

A káplán olyan, mint a katona. Ha jön a parancs, mennie kell. Nincs apelláta. Akár tetszik, akár nem. A parancsnak meg az a rossz szokása, hogy legtöbbször olyankor érkezik, mikor senki se számít rá, főleg nem óhajtja. Így történt ez Mihály atyával is. Egy reggel befutott a püspöki ordré: csomagoljon, és irány Békéscsaba, ahol földije, Cseres Tibor író tanároskodott. Sokat beszélgettek az otthoni dolgokról, gyorsan röpült az idő. Ám jóformán megmelegedni sem volt ideje, már jött az újabb áthelyezési parancs, ezúttal Váradvelencére. Jóformán át sem ért a határon, leeresztették mögötte a sorompót: Észak-Erdély visszakerült Romániához.

Velence után Váradolaszi, majd 1947-ben Almásfegyvernek következett. Itt már plébánosként szolgált. Két évvel később már a szentjobbi plébániát vezette, és itt nevezték ki címzetes esperessé is.

Nagyváradhoz képest Szentjobb ma is meglehetősen kicsi, eldugott falu. Akkoriban még inkább az volt. Ezen a tényen az sem változtatott, hogy évszázadokig ott őrizték államalapító Szent István királyunk jobb kezét, melyet az a bizonyos Mercurius nevű bencés szerzetes menekített el Székesfehérvárról, az 1061-ben kitört pogány lázadás elől.

Faluhelyen gyorsan egymásra találnak az értelmiségiek. Mihály atya is hamarosan összeismerkedett Tempfli József helybéli tanítóval, akit német származása miatt egyetlen egyetemre se vettek fel. Sokat beszélgettek esténként egy-egy pohár bor mellett.

— Tudod, Mihály, gyermekkorom óta egyetlen vágyam, hogy egyszer én is pap lehessenek — avatta be lelke legféltettebb titkába a fiatal tanító a plébánost.

— Nem adják azt olyan könnyen, Jóska — válaszolta némi iróniával Mihály atya. — Szerintem hamarabb lesz belőlem pápa, mint tebelőled pap.

Isten útjai azonban kifürkészhetetlenek, ez egyszer Péter Mihály is tévedett. Tempfli Józsefet 1956-ban felvették a Gyulafehérvári Hittudományi Egyetemre, 1962-ben felszentelték, 1990-ben pedig Nagyvárad sorrendben nyolcvanegyedik püspökévé nevezte ki a Szentatya. Nem beszélt róla, így nem tudni, mit érezhetett Mihály atya barátja püspökké szentelésekor. Egy biztos: őt magát sosem foglalkoztatták a titulusok. Tette a dolgát, mint mindig és mindenütt: misézett, keresztelt, esketett, temetett.

Mikor 1967-ben Nagyváradra került, már túl volt élete derekán. Néhány hónapig a Katalin-telepen szolgált, aztán Bélteki Ferenc helynök maga mellé vette a székesegyházba.

Eleinte kifejezetten ellenszenvesnek tartottam. Inkább a fiatal papokkal barátkoztam. Annál jobban megkedveltem később. Főleg miután kiderült, nemcsak áldott jó szíve van, de látszólagos felszínessége mély és szerteágazó tudást takar. Órákig szájatva hallgattam mélyenszántó filozófiai és teológiai fejtegetéseit.

Egy alkalommal a lét értelméről faggattam.

— Atya, mi az értelme földi létünknek? — fogalmaztam meg kérdésemet.

— Minden ember két dologgal érkezik a világra. Egyik a kötelesség, a másik a feladat vagy küldetés. Kötelességeit szülei és az egyház révén gyorsan megismeri az ember — hallom ma is szavait —: engedelmesség, tanulás, munka, családalapítás, a gyermekek nevelése, a családról való gondoskodás, hit, becsület, szeretet.

— És mi a feladatunk vagy küldetésünk? — szegeztem neki a kérdést.

— Hát az bizony rejtély — felelt elgondolkozva az öreg. — Néha egész életünk sem elég hozzá, hogy megfelejünk. Pedig épp ebben rejlik létünk értelme.

— De atyám, hogyan tegyünk eleget a feladatunknak, ha nem ismerjük? Egyáltalán, miből tudjuk, hogy még nem, vagy már teljesítettük küldetésünket? — okoskodtam.

— Abból, hogy élünk. Ez a legcsalhatatlanabb bizonyítéka annak, hogy Istennek még szándéka van velünk — bólogatott az öreg.

Telt-múlt az idő, gyakran évekig távol voltam szülővárosomtól, ám valahányszor hazalátogattam, Mihály atyát — mégha csak egy röpke órára is — mindig felkerestem.

A hetvenes évek végének egyik szentestéjén súlyos beteghez igyekezett a szakadó hóesésben, mikor hirtelen tucatnyi sötét alak állta útját a Rozmaring és a Temető utca sarkán.

— Lassabban, öreg! Hová-hová ilyen sietősen?! Tán kincset rejtegetsz?! — ragadta meg egyikük az öreg kabátját.

— Eresszetek, gyermekeim — szólt Mihály atya —, pap vagyok, és az Oltáriszentséggel sietek egyik beteg testvéremhez. Minden perc drága...

— Még hogy pap... — nevetett gúnyosan az útonállók egyike. — Úgy vagy te pap, öreg, ahogyan én pápa. Na, elő vele! Lássuk azt a kincset!

— Hát pápa egészen biztosan nem lesz belőled, de még utcaseprő se nagyon, mert ahhoz is túlságosan hülye vagy! — szólalt meg egy kemény, parancsoló hang hátulról. — Az öreg ugyanis valóban pap, még hozzá a székesegyházban. Dicsértessék a Jézus Krisztus, atyám. Barát István vagyok, innen a stadion mellől, Mészáros atya szomszédja, ha még emlékszik rám...

— Hogyne emlékeznék, Pista fiam. Sokat ministráltál gyermekkorodban...

A durva arcok megenyhültek. Tényleg az öreg pap az... — ismerték fel néhányan a templomkertiek közül. Mihály atya megigazította kabátját, s búcsúzóul megemelte kucsmáját.

— No, Isten veletek, gyermekeim. Áldott, békés karácsonyt adjon nektek az Úr! Azzal indult is tovább.

— Várjon, atyám! — szólt utána Barát Pista. — Nem tanácsos ám ilyenkor egyedül járkalni az utcán. Tudja, sok errefelé a rossz szándékú ember, aztán az ördög sohasem alszik... Na, gyertek, srácok! Kísérjük el a főtisztelendő urat, nehogy még megtámadja valaki útközben...

Így esett, hogy azon az emlékezetes szentestén Péter Mihály kanonok tucatnyi környékbeli suhanc kíséretében érkezett meg a Fácán utcai beteghez. A rablóból lett pandúrok dicséretére legyen mondva, türelmesen megvárták, amíg Mihály atya ellátta a haldokló asszonyt, majd egészen hazáig kísérték.

— Hadd viszonzzam hozzám való jóságokat, gyermekeim — mondta kapunyitás közben az öreg. — Gyertek fel, aztán igyunk meg egy-egy kupica pálinkát, s faljunk valamit Krisztus urunk megszületésének örömére.

Az alkalmi kísérők — az illendőség kedvéért — kicsit kéretek magukat, aztán már tódultak is az öreg után. Egészen későig maradtak, de csakis azért, hogy együtt menjenek át Mihály atyával a szomszédos székesegyház éjféle miséjére.

Sosem derült ki, mivel tudott hatni rájuk az öreg, de attól kezdve az egykori templomkerti banda tagjai kivétel nélkül minden vasárnap ott ültek a padsorokban, a fél kilences szentmisén. Mert végtelenül nagy a Teremtő szerető hatalma, főleg, ha olyan eszköz van a kezében, amilyen Mihály atya volt, akit kezdettől egyetlen szándék vezérelt: Istennek szolgálni.

— Atya! Már rég szeretném megtudni, mi a titka annak, hogy a papságot mostanság érő rosszindulatú rágalmak, gáncsoskodások dacára meg tudta őrizni lelki békéjét, otthonról hozott derűjét, humorát? — kérdezte tőle egy alkalommal egy fiatal kedvesnővér.

— Régi történet ez... — válaszolta Mihály atya. — Tudja, még kispap koromban kezembe akadt egy könyv Pieorozzi Szent Antal életéről. A szent életű érsek egy hasonló kérdésre így válaszolt: „A világ összes ártó szándéka sem foszthat meg minket lelki békénktől, ha a szívünkben idejekorán kialakítunk egy meg-hitt kis zugot, ahová nem jut el a külső zaj, gonoszság, de mi magunk bármikor betérhetünk, és kedvünkre feltöltődhetünk.”

Mihály atyát 1982-ben tiszteletbeli kanonokká nevezték ki. A következő évben vásárolt egy panellakást a Katalin-telepen. — Azért vettem, hogy nyugdíjaztatásom után ne kelljen öregek otthonába mennem — magyarázta restelkedve.

Jóformán meg sem száradt a tinta az adásvételi szerződésen, egyik testvérbátyjának fiatalon megözvegyült lánya kopogtatott be két gyermekével az öreghez, hogy segítségét kérje.

— Van hol laknotok? — kérdezte Mihály atya unokahúgától.

— Nincs — rázta a fejét az asszonyka.

— Megoldjuk valahogy — morogta az öreg, s másnap rokona nevére íratta a panellakást.

— A magánynál még az öregek otthona is jobb — mentegetőzött. — Legalább lesz, kihez szólnom...

Aranymiséje alkalmából, 1991-ben régi barátja, Tempfli József megyéspüspök székesegyházi örkanonokká nevezte ki Péter Mihály atyát.

Végrendeletében minden ingóságát szegény rokonaira hagyta.

Nem sok minden maradt utána, adatból, feljegyzésből sem. Legfeljebb fiatalkori állomáshelyeinek *historia domusai* őrzik emlékét. A nagyváradi egyházmegye 2003-ban kiadott történelmi szemelvényében, az elhunyt papokat felsoroló oldalon mindössze egyetlen mondatot találni róla a 2001-es évszám alatt: „III. 21 — Péter Mihály” Titulus és egyéb utalás nélkül.

Huszoney karakter. Ennyi emlékeztet Mihály atyára. A gyergyóalfalusi származású székely papra, akinek bár élete utolsó évtizedeiben már nem jutott plébánia, mégis tiszta, becsületes lélekkel állhatott Teremtője elé, akit egész életében szilárd hittel és őszinte alázattal szolgált, s akit ismert. Mintha cselekedeteivel Blaise Pascal vallásfilozófust akarta volna igazolni, aki szerint: „Csak kétfajta ember van: az egyik teljes szívvel szolgál Istennek, a másik teljes szívből imádkozik hozzá, mert még nem ismerte meg.”
